

Handleiding bij **(Bijna) met pensioen**

Wijzer in geldzaken

Den Haag, september 2023

Beste lezer,

De presentatie (*Bijna*) met pensioen wordt u aangeboden door Wijzer in geldzaken. Hiermee kunt u tijdens de Pensioen3daagse pensioen onder de aandacht brengen bij de medewerkers die binnen 10 jaar met pensioen zullen gaan. U kunt dat bijvoorbeeld doen tijdens een lunchbijeenkomst. Wilt u weten hoe u zo'n bijeenkomst organiseert? Kijk dan in de online toolkit op pensioen3daagse.nl/toolkit. Hier vindt u een draaiboek waarmee u deze activiteit kunt voorbereiden.

Deze presentatie is bedoeld voor werknemers die binnen ongeveer 10 jaar met pensioen gaan en duurt ongeveer 3 kwartier. In deze presentatie gaan we uitgebreid in op de financiële situatie van werknemers die binnen 10 jaar met pensioen gaan. Wilt u ook een bijeenkomst organiseren voor jongere werknemers? Maak dan gebruik van de presentatie "Dit kun jij doen voor jouw pensioen!".

In deze presentatie besteden we niet alleen aandacht aan het werknemerspensioen. Alle mogelijke vormen van inkomsten komen aan bod. De uitgavenkant van met pensioen gaan komt ook aan de orde. Daarmee wordt duidelijk dat pensioen meer is dan het bedrag dat werknemers via uw pensioenregeling aan ouderdomspensioen opbouwen.

Naast algemene informatie over pensioeninkomen en uitgaven biedt de presentatie ook de mogelijkheid om uw regeling toe te lichten. In deze toelichting en in de sheets ziet u waar u de presentatie kunt aanvullen. Voor vragen over uw pensioenregeling kunt u terecht bij uw pensioenuitvoerder.

De slides zijn een samenvatting van de presentatie. De onderwerpen komen in de slides in bullets aan bod. Om het verhaal erbij te vertellen is een voorbereiding door de presentator nodig. Daarvoor is dit document. Per slide vindt u een uitgebreide toelichting. Ook ziet u waar u informatie over uw pensioenregeling kunt toevoegen of uw regeling kunt toelichten. Tijdens de presentatie worden enkele filmpjes getoond. *U heeft hiervoor geluid nodig.*

Op de website van Wijzer in geldzaken staat een tool waarmee werknemers kunnen achterhalen wat ze (nog) kunnen doen voor hun pensioen. We stellen het op prijs als u uw medewerkers via de mail of op een andere manier verwijst naar deze tool.

Wij wensen u veel plezier en succes. Heeft u nog vragen over de presentatie, de toelichting of over andere pensioenonderwerpen? Stuur dan een e-mail naar info@wijzeringeldzaken.nl.

Met vriendelijke groet,

Natalie Kalkhoven
Projectmanager Pensioen3daagse

Tips ter voorbereiding

- **Wat is de ingangsdatum van jullie pensioenuitkering?**

Is de pensioenleeftijd 68 jaar? Hoe zit het met het pensioen dat in vroegere jaren is opgebouwd? Wordt dat eerder uitgekeerd?

- **Bieden jullie werknemers de mogelijkheid om een ANW-verzekering af te sluiten?**

Sommige werkgevers bieden alle werknemers verplicht een ANW-verzekering aan. Bij andere werkgevers kunnen werknemers vrijwillig meedoen. Zijn er voorwaarden waaraan medewerkers moeten voldoen?

- **Hoe ziet jullie ouderdomspensioenregeling eruit?**

Middelloon of een beschikbare premieregeling? Kun je dit eventueel met een passend voorbeeld toelichten?

- **Nabestaandenpensioen: Wat is geregeld voor de partner en/of kinderen?**

Wie heeft recht op nabestaandenpensioen? Aan welke voorwaarden moeten samenwoners voldoen om recht te hebben op nabestaandenpensioen? Wanneer stopt het nabestaandenpensioen? Wat gebeurt er met het nabestaandenpensioen na ontslag?

- **Arbeidsongeschiktheid: Wat betekent dat voor het pensioen?**

Gaat de pensioenopbouw (voor een deel) door? Ontvangt de medewerker een arbeidsongeschiktheidspensioen?

- **Hoe zit het met indexatie en korten, wat is er afgelopen jaren gebeurd en wat verwacht u?**

- **Contactmogelijkheden voor werknemer bij vragen**

Presentatie Dit kun jij doen voor jouw pensioen!

LET OP!

Wijzer in geldzaken biedt ook nog de presentatie “**Dit kun jij doen voor jouw pensioen!**” aan. Deze kunt u gebruiken voor werknemers die jonger zijn dan 55 jaar.

Heb jij het goed voor elkaar?

- Voor jezelf
- Startdatum pensioen
- Jouw regering

DigiD algemeen overzichts

Pensioenchecker
Download de app op je telefoon.

wijzeringeldzaken.nl

Heb jij het goed voor elkaar?

LET OP! Deze slide kunnen jullie zelf aanvullen

Uitleg titel 'Heb jij het goed voor elkaar?': heb jij jouw pensioen goed geregeld? En ook: Heb jij het goed geregeld: voor jouw partner en kinderen voor het geval jou iets overkomt en andersom.

Je pensioen, dat is niet meer zo heel ver weg. Weten jullie wanneer je stopt met werken? En wat je dan aan inkomsten krijgt? Eenmaal met pensioen, dan kun je nog weinig aan je inkomsten doen, behalve doorwerken. Kan je het leven gaan leiden dat je voor ogen hebt?

Via ons (**de organisatie**) wordt voorzien in een gedeeltelijke voortzetting van je inkomsten als je met pensioen gaat. Jij betaalt hiervoor premie, zie je loonstrook, en wij betalen het andere deel. Dat zie je niet op je loonstrook. We vinden het belangrijk dat je weet wat je hiervoor krijgt. En dat je weet welke keuzes je hebt als je straks met pensioen gaat. Je kunt bijvoorbeeld je pensioendatum vervroegen of uitstellen.

Daarom sluiten wij ons aan bij de Pensioen3Daagse. De P3D is een initiatief van Wijzer in geldzaken. Overal in het land wordt door diverse organisaties gedurende deze drie dagen aandacht geschonken aan pensioen. Wij doen dat door deze presentatie te geven. We zullen ingaan op de inkomsten die je allemaal kunt hebben als je met pensioen gaat en de mogelijkheden die onze pensioenregeling biedt.

Info voor presentator

We gaan niet uitgebreid in op de situatie dat de werknemer overlijdt voor zijn pensioenering. Het gaat voornamelijk om de financiële situatie na pensioenering. We willen de presentatie niet te lang maken.

Wist je dat?

Veel mensen willen na hun pensioenering blijven leven zoals nu. 3 van de 4 mensen neemt hiervoor nu al maatregelen!

72% wil vóór de AOW-leeftijd stoppen met werken

Veel te weinig mensen houden rekening met de gevolgen voor hun pensioen bij levensgebeurtenissen zoals huwelijk of overlijden.

wijzeringeldzaken.nl

Wist je dat?

Wijzer in geldzaken houdt regelmatig onderzoeken onder de beroepsbevolking om het pensioengedrag, de houding en kennis te meten. Een paar uitkomsten waarvan ik ook benieuwd ben hoe dat bij jullie zit.

[klik] Driekwart neemt nu al financiële maatregelen met het oog op het pensioen

Driekwart van de ondervraagden heeft al één of meerdere maatregelen genomen om na pensioenering te kunnen blijven leven zoals nu. Vaak gaat het om een spaarrekening of deposito, of vermogen opbouwen via de eigen woning of aflossen van de hypotheek.

(vervolg)

[klik] 72% van de ondervraagden wil graag eerder dan de AOW-leeftijd stoppen met werken.

De AOW-leeftijd ligt voor veel ondervraagden hoger dan verwacht. Maar liefst 72% geeft dan ook aan dat zij graag eerder willen stoppen met werken dan de AOW-leeftijd. Willen en doen is het niet hetzelfde. Veel mensen die aangeven eerder te willen stoppen, werken toch vaak door tot de AOW-leeftijd. Mogelijk werken zij wel minder uren.

[klik] Bij een huwelijk denken minder mensen aan de gevolgen voor hun pensioen dan na een overlijden.

Levensgebeurtenissen als overlijden, trouwen en kinderen krijgen kunnen invloed hebben op de financiële situatie na pensioering. De meeste ondervraagden zijn zich hiervan goed of tenminste globaal bewust. Echter wanneer die situatie zich ook daadwerkelijk voordoet, houdt de meerderheid toch geen rekening met de mogelijke gevolgen voor de pensioering. Vooral bij positieve gebeurtenissen als het krijgen van kinderen en trouwen/samenwonen, wordt nauwelijks rekening gehouden met de gevolgen voor de financiële situatie na pensioering. Bij negatieve gebeurtenissen als overlijden of arbeidsongeschiktheid houdt men vaker rekening met de gevolgen en wint men vaker informatie in.

Levensweg

Misschien sta je er niet altijd bij stil, maar gebeurtenissen in je leven hebben gevolgen voor je pensioen. We lopen ze nu even na.

Werk:

Mogelijk heb je meerdere banen gehad, heb je een tijdje als zelfstandige gewerkt (niet in loondienst) en/of heb je een tijdje zonder werk gezeten. Dat heeft allemaal gevolgen voor de hoogte van je pensioen. Je kunt hierdoor een zogenoemd 'pensioengat' hebben: je hebt niet altijd gespaard voor je pensioen en je krijgt dus een lagere uitkering/ pensioenbedrag dan je mogelijk verwacht op basis van onze regeling. Ook kan een vorige werkgever een heel andere pensioenregeling hebben dan je huidige regeling bij ons. Verdiep je tijdig in de verschillen.

Ben je een tijdje naar het buitenland geweest? Dan krijg je waarschijnlijk minder AOW. Zie hiervoor mijnpensioenoverzicht.nl

Wonen:

Wat voor soort woning heb je nu? Huur je, dan weet je je woonkosten voor de komende jaren. Die zullen allicht nog meestijgen met de prijsstijgingen. Heb je een koopwoning? Is het afbetaald als je met pensioen gaat zodat je woonlasten flink omlaag gaan? Zo niet, hou er dan rekening mee dat je minder hypotheekrenteaftrek hebt. Na 30 jaar stopt deze zelfs helemaal. Vergeet ook niet dat je je hypotheek eens zult moeten aflossen.

Misschien ga je in de toekomst wel kleiner wonen, bijvoorbeeld als de kinderen het huis uit zijn. Ook dat kan invloed hebben op je woonlasten. Vergeet niet: woonlasten zijn vaak een groot onderdeel van je totale uitgaven.

(vervolg)

Samenwonen/trouwen:

Woon je samen of ben je getrouwd? Dan krijg je per persoon een lager AOW-bedrag dan wanneer de alleen bent. Voor je ouderdomspensioen maakt het niet uit of je alleen bent, samenwoont of bent getrouwd. Voor het nabestaandenpensioen is het hebben van een partner wel van belang. Woon je samen? Check dan of je partner is aangemeld bij je pensioenuitvoerder. Ben je getrouwd of geregistreerd partner. Dan weet de pensioenuitvoerder vaak wel dat je een partner hebt. Controleer het wel voor de zekerheid.

Uit elkaar gaan/scheiding:

Ben je gescheiden? Dan gaat een deel van het ouderdomspensioen dat je krijgt als je met pensioen gaat naar je ex-partner. En dit geldt natuurlijk ook andersom. Dit kan veel verschil maken als je lang samen bent geweest en een groot inkomensverschil had, maar het zal niet zoveel uitmaken als min of meer dezelfde pensioenopbouw hadden. Het maakt hiervoor niet uit of jij of je ex-partner een nieuwe partner heeft. Mogelijk hebben jullie tijdens de scheiding andere afspraken gemaakt. Via www.mijnpensioenoverzicht.nl kun je zien hoeveel naar je ex-partner gaat. Je ziet niet het bedrag dat je eventueel van je ex-partner krijgt als hij of zij met pensioen gaat. Blijft er voldoende voor jou en je eventuele nieuwe partner over? Krijg je alimentatie van je ex-partner en is dat een belangrijke inkomstenbron? Check hoe je rond kan komen mocht je ex-partner komen te overlijden. Mogelijk krijg je nabestaandenpensioen maar dit is lang niet altijd het geval.

Arbeidsongeschikt raken:

Als je arbeidsongeschikt raakt, heeft dat gevolgen voor je pensioenopbouw. Vaak loopt je pensioenopbouw wel (voor een deel) door. Soms is er ook een arbeidsongeschiktheidspensioen geregeld.

Met pensioen gaan:

En dan breekt het moment aan wat voor jullie steeds dichterbij komt: met pensioen gaan. We hebben deze presentatie besproken waar je pensioeninkomsten allemaal uit kunnen bestaan en wat je zelf nog kunt kiezen.

Overlijden:

Hopelijk volgen jullie dit levenspad en kunnen jullie eerst een tijd van jullie pensioen genieten. Het kan helaas ook eerder zijn, terwijl je kinderen nog thuis wonen of studeren, je woonlasten hoog zijn etc. In alle gevallen geldt de vraag: welke inkomsten heeft je partner als jij komt te overlijden? Kan je partner nog goed rondkomen? De uitgaven zullen niet opeens drastisch dalen en de ander verliest wel een bron van inkomen. Dat is zeker merkbaar als de overledene de kostwinner was. Hou er rekening mee dat de pensioenuitkering voor je partner een stuk lager zal zijn dan jouw inkomen van dat moment. Dit is nog meer het geval als een deel van het nabestaandenpensioen naar je ex-partner gaat. Denk na over de situatie dat je overlijdt voor pensioendatum en het geval dat je overlijdt als je al met pensioen bent.

Vergeet ook niet: hoe blij jijzelf achter als je partner overlijdt?

Info voor presentator

Je kunt het interactiever maken door te inventariseren welke life-events mensen zelf al hebben meegemaakt: hoeveel mensen zijn al van baan gewisseld? Wie is gescheiden? Wie heeft er een huurhuis? Wie heeft nagedacht over zijn of haar pensioen bij het kopen van een huis? Wie heeft al een (globaal) overzicht van zijn huishoudboekje als hij met pensioen gaat? Overweegt iemand om te blijven werken na de pensioenleeftijd?

FILM

De pensioenschip van vijf

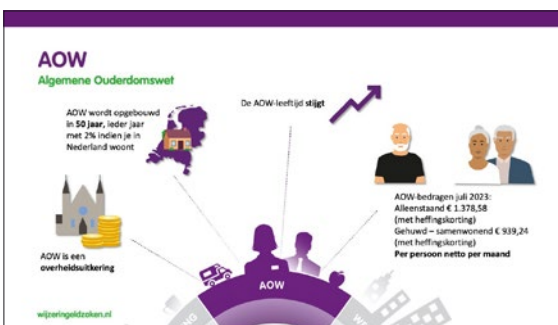
Hier zien jullie de Pensioenschip van 5, à la de voedingsschip van vijf. Het ziet toe op alle inkomstenbronnen als je met pensioen gaat: een uitkering van de overheid, werknemerspensioenen, eigen (fiscaal gunstige) pensioenvoorzieningen, ander vermogen en inkomsten uit werk. Deze elementen vormen samen met je uitgaven je huishoudboekje als je met pensioen bent.

Naast inkomsten als je met pensioen gaat, gaat het ook over inkomen op het moment dat jij of je partner overlijdt. Dat lijkt misschien een wat vreemde eend in de bijt, maar veel pensioenregelingen geven een uitkering voor je nabestaanden. Een belangrijke (arbeids)voorwaarde dus. En daarom belangrijk om bij stil te staan.

We zullen al deze schijven doorlopen in deze presentatie. Nu volgt een korte introductie.

Info voor presentator

Er is niet gekozen voor de drie pensioenpijlers, omdat die indeling minder volledig is. Bovendien is het voor de gemiddelde consument toch geen bekende indeling.

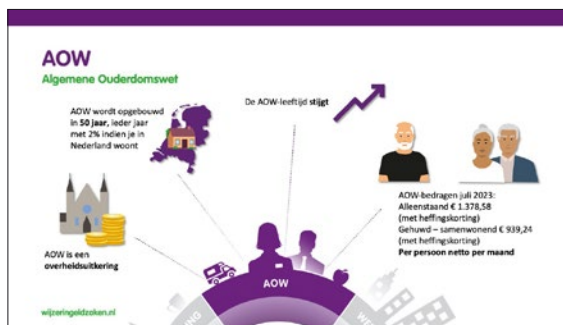

AOW

Op het moment dat je de AOW-leeftijd hebt bereikt, krijg je een uitkering van de overheid. Dat is de AOW-uitkering (Algemene Ouderdomswet). De AOW wordt opgebouwd in de 50 jaar voordat je de uitkering krijgt. Iedere jaar bouw je 2% op. Je moet hiervoor wel in Nederland wonen.

[klik] Als je in het buitenland woont en werkt, dan bouw je over die jaren geen AOW op. Voor ieder jaar wordt 2% in mindering gebracht op je uitkering. Er zijn een paar uitzonderingen: bijvoorbeeld als je gedetacheerd bent (geweest), in het buitenland hebt gestudeerd of in Nederland woont maar over de grens werkt. Neem zekerheidshalve contact op met de SVB (Sociale Verzekeringsbank, www.svb.nl) om te vragen hoe het bij jou zit.

(vervolg)

Heb je bijvoorbeeld 10 jaar in België gewoond en gewerkt, dan krijg je $10 * 2\% = 20\%$ minder AOW uitgekeerd op het moment dat je de AOW-leeftijd hebt bereikt. Maar mogelijk krijg je dan wel een vergelijkbare uitkering van de Belgische overheid.

[\[klik\]](#) De AOW-leeftijd gaat omhoog. Daar komen we later nog op terug.

[\[klik\]](#) Op deze sheet zie je de huidige AOW-bedragen: € 1378,58 (netto bedrag vanaf 1 juli 2023 met heffingskorting en zonder vakantiegeld) als je alleenstaand bent en € 939,24 als je samenwoont. Deze bedragen zijn per persoon netto (dus krijg je op je bankrekening gestort). Voor 1 januari 2015 ontving een AOW-gerechtigde twee keer AOW als hij een partner had die nog geen eigen recht op AOW had. Die regeling bestaat niet meer. Werkt je partner niet? Hou er dan rekening mee dat je AOW-inkomsten lager zijn dan je mogelijk verwacht.

Voor deze bedragen geldt dat de heffingskorting is toegepast. De heffingskorting is een korting op de inkomstenbelasting die je moet betalen. Die korting kun je het beste op één inkomen toepassen.

Heb je meerdere inkomsten (AOW en pensioen van verschillende werkgevers) naast elkaar? Bedenk voor je met pensioen gaat op welk inkomen je de heffingskorting toepast. Gebruik je de heffingskorting bij meerdere inkomens (bijvoorbeeld je AOW en je pensioen)? Dan is de kans groot dat je bij de aangifte inkomstenbelasting belasting terug moet betalen.

Wij of [naam pensioenuitvoerder](#) kunnen je hier te zijner tijd meer informatie over geven.

Info voor presentator

Op deze sheet staan de nettobedragen. De heffingskorting is toegepast. Ontvangen uw medewerkers pensioen en AOW? Dan is het slim om na te gaan wie het beste de loonheffingskorting kan toepassen. Op de website van de Sociale Verzekeringsbank staat een hulpmiddel om dat te bepalen. Geef aan uw medewerkers door om dat te doen voor ze met pensioen gaan.

JouwAOWleeftijd.nl

Zoals je misschien weet, is er de laatste jaren veel veranderd rondom de AOW-leeftijd. Het was de bedoeling dat de AOW-leeftijd in een snel tempo flink zou oplopen. Maar het Pensioenakkoord 2019 heeft een rem gezet op de snelle verhoging.

Maar weet jij nu nog wanneer je recht hebt op AOW? Wie denkt op 66-jarige leeftijd? Wie denkt 66 jaar en 10 maanden? En wie 67 jaar?

JouwAOWleeftijd.nl
De tool om je AOW-leeftijd te berekenen

In juni 2019 is het Pensioenakkoord 2019 gesloten. Afgesproken is om de AOW-leeftijd niet zo snel te laten stijgen. In 2022 is de AOW-leeftijd 66 jaar en 7 maanden en in 2023 is de AOW-leeftijd 66 jaar en 10 maanden. Vanaf 2024 t/m 2027 blijft de AOW-leeftijd 67 jaar. In 2028 is de AOW-leeftijd 67 jaar en 3 maanden. Daarna wordt hij gekoppeld aan de levensverwachting. Voor ieder jaar dat we naar verwachting langer leven, stijgt de AOW-leeftijd met 8 maanden. Bereken wat jouw AOW-leeftijd is op JouwAOWleeftijd.nl.

Voorbeeld: Anne • Geboortedatum: 24-02-1958	Voorbeeld: Hans • Geboortedatum: 28-11-1956
Resultaat	Resultaat
De 1/1/21 AOW-leeftijd	De 1/1/21 AOW-leeftijd
67 jaar	66 jaar en 10 maanden
Eventueel op: <input type="text"/>	Eventueel op: <input type="text"/>
<input type="button" value="Bereken"/>	<input type="button" value="Bereken"/>

wijzingsdronen.nl

Ik kan niet zeggen wie het goed heeft. Dat komt doordat de AOW-leeftijd afhankelijk is van je geboortedatum. Je kunt je AOW-leeftijd zelf berekenen. Daarvoor ga je naar JouwAOWleeftijd.nl.

Hierna bespreek ik de voorbeelden van Anne en Hans.

Anne is geboren op 24 februari 1958. Anne vult haar geboortedatum in. Ze ziet dat ze recht krijgt op AOW als ze 67 jaar is. Dat was voor het Pensioenakkoord 2019 nog 67 jaar en 6 maanden. Door het pensioenakkoord gaat haar AOW 6 maanden eerder in.

[klik] Zie Hans. Hans is geboren op 28 november 1956. Hij krijgt de AOW als hij 66 jaar en 10 maanden is. Hans heeft waarschijnlijk altijd gedacht dat hij de AOW zou krijgen op het moment dat hij 65 wordt en dan dus zou kunnen stoppen met werken. Dit betekent dat hij moet nagaan hoe hij de periode van 22 maanden overbrugt, of dat hij misschien langer moet doorwerken. Mogelijk heeft hij recht op compensatie van dit “AOW-gat” vanuit de overheid, maar hiervoor kom je niet snel in aanmerking. Eventueel kan Hans via zijn pensioenregeling een compensatie ontvangen. Dit heeft uiteraard wel gevolgen voor de hoogte van zijn werknemerspensioen. [\(hier kun je eventueel ingaan op de mogelijkheden van jullie pensioenregeling.\)](#)

Wil je weten wat jouw AOW-leeftijd is? Vul het nu in op www.jouwAOWleeftijd.nl.

Interactie met de zaal: Voor wie valt het mee? Wie valt het tegen?

Info voor presentator

Zoals ook vermeld in de presentatie: de AOW-leeftijd gaat in stapjes omhoog. Vanaf 2028 is de AOW-leeftijd afhankelijk van de levensverwachting. In de tool zijn de huidige levensverwachtingcijfers al verwerkt. Het kan zijn dat de levensverwachting iets wijzigt in de loop der jaren en de uiteindelijke leeftijd daarom iets afwijkt de een of andere kant op. Hoe jonger je werknemer, hoe groter deze kans. Het gaat hier om de AOW-leeftijd. Met ingang van 1 januari 2015 is de opbouw van het werknemerspensioen hieraan gerelateerd. Bij de volgende slide kan je ingaan op het moment waarop jullie pensioen wordt uitgekeerd.

Werknemerspensioen
Het pensioen dat je opbouwt via je werkgever

Ouderdomspensioen Via werkgever(s)

Eventueel ouderdomspensioen via ex-partner

Eventueel nabestaandepensioen van overleden partner

WERKNEMERSPENSIOEN

wijzingsdronen.nl

Werknemerspensioen

Bij ons bouw je pensioen op. Dat pensioen ontvang je naast de AOW-uitkering van de overheid. Misschien ontvang je ook nog pensioen dat je via andere werkgevers hebt opgebouwd.

[klik] Misschien heb je dan ook recht op een stukje ouderdomspensioen van je ex-partner. In dat geval sta je misschien ook een deel van je eigen ouderdomspensioen af aan je partner. Als je lang samen bent geweest, dan kan het om grote bedragen gaan. Check dit tijdig.

(vervolg)

[klik] Het ouderdompensioen ontvang je vanaf je pensioenleeftijd. De pensioenleeftijd is niet hetzelfde als je AOW-leeftijd. Daarom is het belangrijk dat je zowel je AOW-leeftijd als je pensioenleeftijd opzoekt. Dan weet je wanneer je wat mag verwachten. De huidige pensioenleeftijd in onze pensioenregeling is 68 jaar. Die leeftijd geldt sinds 2018. **(Graag aangeven: kunnen mensen eerder met pensioen gaan dan 68 jaar? Hoe zit het voor diegenen wiens AOW-leeftijd lager is dan 68 jaar? Wat gebeurt er met eerder opgebouwd pensioen, kan dat eerder worden opgenomen of is dat onvoordelig?)**

Het pensioen wordt uitgekeerd door de pensioenuitvoerder. De pensioenuitvoerder krijgt periodiek geld van ons (de werkgever) **(en van jou/ regeling afhankelijk).**

Wat er gebeurt op de pensioendatum hangt af van de pensioenregeling. Heeft uw organisatie een beschikbare premieregeling? Dan moet uw werknemer op de pensioendatum een pensioenuitkering aankopen. Dat kan bij de huidige pensioenuitvoerder maar ook bij een ander. Het loont de moeite om bij verschillende pensioenuitvoerders een offerte te vragen voor een pensioenuitkering. De medewerker ontvangt ruim voor de pensioendatum hierover bericht van de pensioenuitvoerder. Biedt uw organisatie een middelloonregeling aan? Dan hoeft uw medewerkers niet te doen. Hieronder vindt u een korte toelichting op beide regelingen.

Tekst over de beschikbare premieregeling.

We bieden een beschikbare premieregeling aan. Dat betekent dat je op de pensioendatum een pensioenkapitaal ontvangt. Met dat geld moet je een pensioenuitkering kopen. Dat kan bij onze pensioenuitvoerder, maar ook bij een andere. Je kunt het beste een aantal offertes aanvragen. Dan kun je vergelijken en nagaan wie de hoogste pensioenuitkering geeft. Ruim van tevoren ontvang je van onze pensioenuitvoerder bericht over je pensioenkapitaal.

Tekst over middelloonregeling

Ruim voor je pensioendatum krijg je van de pensioenuitvoerder bericht over je pensioen. Vanaf je pensioendatum ontvang je de pensioenuitkering.

Als je eerder andere banen hebt gehad, dan krijg je ook geld van andere pensioenuitvoerders. Die pensioenregeling kan afwijken van onze regeling. Let op als je meerdere inkomsten naast elkaar hebt. De Sociale Verzekeringsbank en je pensioenuitvoerder(s) houden loonbelasting in op je AOW en je pensioen. Als je meerdere inkomens naast elkaar ontvangt, kan het zo zijn dat te weinig loonbelasting wordt ingehouden. En dan moet je later, als je aangifte inkomstenbelasting doet, belasting bij betalen.

Twee tips:

1. Zorg ervoor dat de loonheffingskorting maar één keer wordt toegepast (al eerder gezegd).
2. Vraag eventueel een voorlopige aanslag aan bij de Belastingdienst. Dan betaal je elke maand een beetje inkomstenbelasting in plaats van in één keer achteraf een flink bedrag.

(vervolg)

Werknemerspensioen
Het pensioen dat je opbouwt via je werkgever

wjspringgeldzaken.nl

Let op: heb je een tijdje niet gewerkt of als zelfstandige gewerkt, dan heb je over die periode waarschijnlijk geen pensioen opgebouwd. Je uitkering is dan ook lager. Ook maakt het voor de hoogte van je pensioenuitkering uit of de pensioenuitvoerder de inflatie compenseert. Alles wordt immers duurder, geld wordt minder waard. Van een euro tien jaar geleden verdiend, kun je nu niet meer hetzelfde kopen als tien jaar geleden. Ook heeft de pensioenuitvoerder mogelijk de pensioenen gekort. (graag aangeven of er is gecorrigeerd voor inflatie en of is er gekort bij jullie regeling. Ook graag ingaan op de consequenties: wat betekent dit voor de pensioenuitkering?)

[klik] Als je met pensioen gaat, dan heb je niet alleen recht op je eigen gespaarde pensioen en mogelijk die van je ex, maar ook op een uitkering van de pensioenuitvoerder(s) van je partner bij overlijden. Dat heet nabestaandpensioen. Dit is altijd een percentage van het pensioen dat je partner uitgekeerd zou krijgen bij pensionering. Je gaat er dus altijd op achteruit vergeleken met de situatie dat je partner nog leeft. Weet je hoeveel je dan krijgt? En andersom, weet je hoe onze regeling eruit ziet en hoe jij je partner achterlaat? (Hier graag iets over vertellen. Ook of dit verandert op het moment dat de werknemer met pensioen gaat.)

Onze regeling

Vul hier aub de regeling en afspraken van uw eigen organisatie in. Hieronder vindt u de vragen die mogelijk uw leven bij uw medewerkers.

- Wat valt er wel onder de pensioenregeling en wat niet?
- Hoeveel premie betaalt de medewerker en hoeveel de werkgever?
- Is het een middelloon- of eindloonregeling?
- Blijft het nabestaandpensioen behouden als je weggaat of na ontslag?
- Is het mogelijk om extra pensioen op te bouwen?
- Moet een eventuele partner worden aangemeld?
- Wil je insicht in je huidige pensioenopbouw en de keuzes die je hierin kunt maken? Log dan in bij jouw pensioenuitvoerder.

Ga voor een totaaloverzicht van je pensioen naar mijnpensioenoverzicht.nl

wjspringgeldzaken.nl

Onze regeling

Info voor presentator

Het is belangrijk dat jullie deze informatie zo specifiek mogelijk maken. Deze groep is waarschijnlijk geïnteresseerd in details, in cijfers, in voorbeelden. Zij gaan immers op (relatief) korte termijn met pensioen. Voor hen is pensioen waarschijnlijk al iets waarin ze zich eerder verdiept hebben en waar ze mogelijk al concrete vragen over hebben. Jullie pensioenuitvoerder kan je hierbij helpen.

Mijnpensioenoverzicht.nl

In twee stappen naar uw pensioenoverzicht

Stap 1: uw gegevens ophalen
De ex-partner verbindt uw gegevens mogelijk bij de Centrale Pensioenopbouw (CPO) of een andere pensioenuitvoerder. Dit moet mogelijk zijn. Het kan ook dat de ex-partner niet bekend is met de informatie of dat hij/zij niet bereikbaar is. Het kan ook dat de ex-partner niet bereikbaar is of dat de informatie niet beschikbaar is.

Stap 2: uw huidige situatie
Bekijk de huidige situatie van uw pensioen. Het is belangrijk om te weten hoe uw pensioen opgebouwd is en wat de huidige waarde is. Het is ook belangrijk om te weten hoe de pensioenregeling is en wat de huidige waarde is. Het is ook belangrijk om te weten hoe de pensioenregeling is en wat de huidige waarde is.

wjspringgeldzaken.nl

FILM **Mijnpensioenoverzicht.nl**

Een overzicht van de aanspraken door jou opgebouwd (dus niet je ex of overleden partner) kun je vinden via www.mijnpensioenoverzicht.nl. Inkomsten van een ex-partner staan hier niet bij, maar als het goed is ben je daar zelf al van op de hoogte. Deze website is vooral handig als je meerdere werkgevers hebt gehad. Meer gedetailleerde informatie over je rechten bij een bepaalde pensioenuitvoerder kun je vinden op je UPO (uniform pensioen overzicht). Je krijgt deze jaarlijks van je huidige regeling en vijfjaarlijks van pensioenaanspraken die je eerder hebt opgebouwd. Sommige pensioenuitvoerders bieden ook uitleg en inzage in je gegevens aan op hun website.

Jouw keuzes in uitkering ouderdomspensioen

Doorwerken

- Mogelijk hoger ouderdomspensioen

Verschl in hoogte uitkering

- Wat is je levensverwachting?
- Wanneer heb je hogere lasten (woonlasten, zorg)?
- Heb je een ADW-gat?

Eerder of later met pensioen

Let op: eerder met pensioen betekent hogere ouderdomspensioen bij een lager. Later met pensioen betekent bij een hogere uitkering.

Uitruil (deel) nabestaandenspensioen en ouderdomspensioen

- Ben je alleenstaand?
- Hoe laat je je partner achter bij overlijden?
- Kun je rondkomen bij pensioenering?

wiparingskosten.nl

Keuze in uitkering ouderdomspensioen

De meeste pensioenfondsen en verzekeraars geven je een keuze uit een aantal mogelijkheden.

Info voor presentator

Graag per variant aangeven hoe het bij jullie geregeld is. Bij onderstaande is uitgegaan van een uitkeringsregeling, maar het zou heel goed kunnen dat deze keuze-mogelijkheden niet bestaan voor jullie regeling en/of dat er nog andere keuzes zijn die hier niet zijn genoemd. Je pensioenuitvoerder kan je hierbij helpen.

Ook graag aangeven als er een 'mijn-omgeving' is waarin de werknemers kunnen 'spelen' met de verschillende mogelijkheden, zodat ze goed in kaart kunnen brengen wat de financiële gevolgen zijn van hun keuzes.

[klik] Je kunt langer doorwerken. Vaak kun je je pensioenuitkering dan uitstellen met als gevolg dat je een hogere uitkering krijgt op het moment dat je pensioenuitkering ingaat. Soms blijf je ook nog pensioen opbouwen, maar dit is niet vaak het geval.

[klik] Mogelijk kun je bij de uitkering die je krijgt of inkoop variëren met de hoogte van je uitkering door de jaren heen. Een mogelijkheid is dat je de eerste 5 jaar een hoger pensioen ontvangt en na die vijf jaar tot je overlijden een lager pensioen. Dit kan aantrekkelijk zijn als je juist die eerste jaren verwacht nog hogere uitgaven te hebben, bijvoorbeeld aan je woning of vanwege hobby's, of als je jezelf geen lang leven meer toedicht. Je kunt ook andersom afspreken: een lagere uitkering de eerste jaren, en op een later moment een hogere uitkering. Dit kan aantrekkelijk zijn als je nog deels werkt, andere inkomstenbronnen hebt, vermogen wilt inzetten of als je hoge (zorg)kosten voorziet.

Deze uitruil kan niet ongelimiteerd. Het lagere pensioen mag niet minder bedragen dan 75% van het hogere pensioen.

[klik] Je kunt je pensioensom eerder laten uitkeren dan je pensioenleeftijd. Bijvoorbeeld als je eerder wilt stoppen met werken. Je kunt je pensioen mogelijk ook later laten uitkeren. Bijvoorbeeld als je langer doorwerkt. Je pensioenuitkering wordt hiermee hoger.

[klik] Je kunt je partnerpensioen geheel of gedeeltelijk inruilen voor een hoger ouderdomspensioen. Hiervoor kan je bijvoorbeeld kiezen als je geen partner hebt of als je partner voldoende eigen inkomstenbronnen en/of vermogen heeft om in zijn of haar eigen onderhoud te kunnen voorzien mocht jij komen weg te vallen. Mocht je hiervoor kiezen, dan heb je wel toestemming van je partner nodig. Jij krijgt immers een hoger ouderdomspensioen. Maar op het moment dat je overlijdt, dan stopt de uitkering van je ouderdomspensioen en krijgt je partner geen of het lagere bedrag aan nabestaandenspensioen. Er is dus een zeker risico aan verbonden.

(vervolg)

Jouw keuzes in uitkering ouderdomspensioen

- Doorwerken**
 - Mogelijk hoger ouderdomspensioen
- Verschil in hoogte uitkering**
 - Wat is je levensverwachting?
 - Wanneer heb je hogere lasten (woonlasten, zorg)?
 - Heb je een ADW-gat?
- Eerder of later met pensioen**
 - Let op: eerder met pensioen betekent hogere ouderdomspensioen bij een lager pensioen. Later met pensioen betekent bij een lager pensioen hogere uitkering.
- Uitruil (deel) nabestaandenpensioen en ouderdomspensioen**
 - Ben je alleenstaand?
 - Hoe laat je je partner achter bij overlijden?
 - Kun je rondkomen bij pensioering?

wijeringkisteken.nl

Ook kan je ervoor kiezen om een stuk ouderdomspensioen in te ruilen voor nabestaandenpensioen. Dat kun je doen als het nabestaandenpensioen na de pensioendatum te laag is waardoor je nabestaanden niet kunnen rondkomen. Op het moment dat jij overlijdt, ontvangt je partner dan niets meer van jouw pensioenuitvoerder. Als deze wel nabestaandenpensioen krijgt, dan bedraagt dit vaak een stuk minder dan je pensioenuitkering. (graag aangeven hoe dit bij jullie is, eventueel kort herhalen. NB is het nabestaandenpensioen anders na pensioering dan ervoor? Herhaal ook dat.) Als je partner niet voldoende eigen inkomsten of gezamenlijk vermogen heeft om de uitgaven te kunnen (blijven) bekostigen, dan kan het raadzaam zijn om een stukje ouderdomspensioen in te leveren als je dat financieel kan dragen. Hierdoor krijgt je partner wel of een hogere uitkering van je pensioenuitvoerder als jij overlijdt.

Tip: check dit ook andersom. Hoe blijf jij achter als je partner overlijdt? Welke keuzes kan je partner maken?

Hoog/laag pensioen

In plaats van een gelijkmatige levenslange uitkering variëren met de hoogte van de uitkering

wijeringkisteken.nl

Hoog/Laag pensioen

Dit is een voorbeeld van hoog-laag pensioen in plaats van levenslang een evenhoge uitkering. Een hoog-laag pensioen moet binnen een bandbreedte van 100:75 blijven. De hoge uitkering mag 33% hoger zijn dan de lage uitkering.

Om het idee van het hoog-laagpensioen duidelijk te maken laten we dit plaatje zien. In werkelijkheid is het verschil tussen het hogere en het lagere pensioen kleiner dan uit dit plaatje blijkt.

Je kunt ook kiezen voor een laag/hog pensioen. Dan ontvang je de eerste jaren een lager pensioen dan later.

Andere inkomsten of vermogen?

Lijfrente, sparen, beleggen, aflossen en doorwerken

Lijfrente

wijeringkisteken.nl

Andere inkomsten of vermogen?

Naast de overheidsuitkeringen (AOW/ANW) en het werknemerspensioen heb je eventueel zelf nog een uitkering geregeld voor jezelf bij pensioering of je achterblijvende partner en kinderen bij jouw overlijden. Je kunt misschien bijsparen via je werknemerspensioen of je hebt andere producten afgesloten speciaal voor je pensioen of voor je nabestaanden bij jouw overlijden.

Je kunt dan denken aan een lijfrenteverzekering, koopsompolis of geblokkeerde (niet vrij opneembare) spaarrekening. Je spaart of verzekert dan een bepaald bedrag met ingang van je pensioering. Van dat bedrag koop je een maandelijkse uitkering bij een verzekeraar of een bank.

Daarnaast kan je een uitkering aan je partner en/of kinderen verzekeren bij jouw overlijden. Je kunt ook regelen dat een deel van de hypotheek wordt afbetaald bij jouw overlijden, waardoor dat de woonlasten en de maandelijkse uitgaven afnemen voor je partner.

(vervolg)

Onder bepaalde voorwaarden is een aantal van deze financiële producten fiscaal gunstig. Je kunt de premie of inleg dan aftrekken van je inkomstenbelasting, maar jij of je nabestaanden moeten wel betalen over de uitkering. Je pensioenuitvoerder en een financieel adviseur kunnen je hier verder over inlichten.

[klik] Misschien heb je als je met pensioen gaat nog spaargeld waar je een beroep op kunt doen. Dit kan zijn in de vorm van geld op een bankrekening. Het kan ook wat meer ‘verstopt’ vermogen zijn als een kostbaar schilderij of overwaarde op je huis doordat je je hypotheek (deels) hebt afgelost of je woning meer waard is geworden (als je je huis al wat langer geleden hebt gekocht). Dit laatste is overigens onzeker vermogen: je huis kan ook weer minder waard worden. Denk hier alvast over na als je een huis gaat kopen of een aflossingsvrije hypotheek hebt.

[klik] De laatste schijf uit de Pensioenschijf van vijf bestaat uit inkomsten die je krijgt uit werkzaamheden na je pensionering. Je kunt (in deeltijd) blijven doorwerken, als de werkgever dat toestaat.

Info voor presentator

Bij de vijfde schijf kunt u iets vertellen over de mogelijkheid om bij jullie organisatie door te werken na de pensioenleeftijd, en de gevolgen hiervan op de pensioenuitkering en de pensioenopbouw.

Uitgaven

Jullie naderen de pensioenleeftijd. Daardoor kunnen jullie misschien beter een inschatting maken van de uitgaven na je pensioen dan jongere collega's. Het is slim om je uitgaven in kaart te brengen en na te gaan of je inkomsten en uitgaven met elkaar in evenwicht zijn. Als dat niet zo is, dan kun je misschien niet meer zoveel doen aan de inkomstenkant (behalve langer doorwerken en variëren met de pensioenuitkeringsmogelijkheden zoals hiervoor besproken), maar wel aan de uitgavenkant.

Breng in kaart hoe hoog je woonlasten dan zijn. Heb je een huurwoning? Dan weet je dat je huur moet blijven betalen en dat het bedrag alleen maar stijgt. Heb je een koopwoning? Dan is relevant welke hypotheekvorm je hebt. Los je af? Wanneer is je hypotheek afgelost? Heb je nog recht op hypotheekrenteaftrek? Zo ja, houd er dan rekening mee dat je woonlasten hoger zijn dan nu omdat de belastingdruk lager is als je met pensioen gaat. Bespreek ook met je hypotheekverstrekker of je financieel adviseur wat eventuele mogelijkheden zijn.

Heb je kinderen? Waarschijnlijk betaal je nu kosten voor hen en straks niet meer. Denk bijvoorbeeld aan studiekosten of de kosten van inwoning.

(vervolg)

Uitgaven
Heb jij het goed voor elkaar?

Woonlasten? Kosten voor kinderen?
Zorgkosten? Wensen (vakanties, uitjes etc.)

Uitgaven vs. Inkomsten

DE PENSIOENSCHIJF VAN VIJF

wijzeringeldzaken.nl

Zorgkosten. Het is lastig om in te schatten op welk moment je hiervoor geld nodig hebt, maar het is misschien wel een prettige gedachte om wat geld achter de hand te hebben voor het geval je ziek wordt. Misschien weet je wel al meer over ziektekosten. Hou hier dan rekening mee.

Wat zijn je wensen als je met pensioen gaat? Heb je plannen om veel te reizen of dagtochtjes te maken? Om musea en concerten te bezoeken? Of breng je vooral tijd met je kleinkinderen door, ga je meer fietsen, wandelen, en ga je niet veel meer uitgeven aan activiteiten? Zeker als je voornemens bent om veel activiteiten te gaan ondernemen die geld kosten, dan is het goed om te checken of je dat wel kunt betalen. Veel weg zijn en bijvoorbeeld vaak buiten de deur lunchen maakt het leven opeens een stuk duurder. Heb je dit geld niet, kijk naar alternatieven of pas je ideeën aan. Anders bestaat het risico dat je pensionering een teleurstellende periode wordt.

Vraag hulp bij jouw pensioen

1. Vraag een familielid, vriend of buurtgenoot
2. Zoek een vrijwilliger in de buurt
3. Bel je werkgever, pensioenfonds of pensioenverzekeraar
4. Stel je vraag en ontvang gratis een antwoord van een professionele adviseur: pensioen3daagse.nl/vragen
5. Zoek een pensioenadviseur bij jou in de buurt: pensioen3daagse.nl/ymprnh

wijzeringeldzaken.nl

Vraag hulp bij jouw pensioen

LET OP! Deze slide kan door jullie zelf worden aangevuld

Wil je meer weten over je pensioen? En kom je er zelf niet uit? Denk dan aan je hulplijnen. Je kunt een familielid, vriend of buurtgenoot om hulp vragen. In elke gemeente is er wel een vrijwilligersorganisatie die helpt bij je vragen over geldzaken. Je kunt natuurlijk ook bij [ons](#), [ons pensioenfonds](#), [onze pensioenverzekeraar](#) of [onze pensioenadviseur](#) terecht met je vragen.

Tijdens de Pensioen3daagse kun je ook vragen stellen aan een professionele adviseur. Ga dan naar pensioen3daagse.nl/vragen. Je kunt ook een gratis kennismakingsgesprek aanvragen via pensioen3daagse.nl/gesprek.

Dank voor de aandacht!

Dit kun jij doen voor jouw pensioen!

- Contactgegevens pensioenfonds/verzekeraar
- pensioen3daagse.nl/jouwpensioen
- mijnpensioenoverzicht.nl / app.pensioenschecker.org
- wijzeringeldzaken.nl

PENSIOEN 3 daagse
Wijzer in geldzaken

Einde

LET OP! Deze slide kan door jullie zelf worden aangevuld

Op de website Wijzeringeldzaken.nl kun je veel terugvinden van wat we vandaag hebben besproken. Je vindt hier ook handige checklists, bijvoorbeeld de checklist 'bijna met pensioen'. Ook kun je daar aan de hand van je eigen kenmerken nagaan wat voor jou nu relevant is. Voor vragen over onze pensioenregeling kun je terecht bij (...)

Info voor presentator

Op pensioen3daagse.nl/jouwpensioen staat een tool waarmee werknemers na een paar vragen weten hoe ze er voor staan met hun pensioen. Het zou mooi zijn als jullie deze tool per mail of via intranet actief verspreiden onder de werknemers, Geef dan hier aan waar werknemers de tool kunnen vinden.

